

Titel: BREV TIL: Jens Holt FRA: Louis Hjelmslev (1937-04-24)

Citation: "BREV TIL: Jens Holt FRA: Louis Hjelmslev (1937-04-24)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_097-shoot-workidacc-1992_0005_097_Case_0350/facsimile.pdf (tilgået 04. juni 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

27/34
138
8 Knud Rasmussensvej

Aarhus

24. april 1937

Kære Holt,

Jeg skylder Dem svar paa Deres brev af 25/2 om de latinske kasus og beder Dem undskylde, at jeg har maattet vente til nu; festskriftet tog mig i den sidste maaned al den tid, jeg kunde afse fra mit universitetsarbejde, og følgen var at alle mulige andre ting dyngede sig op og maatte skaffes til side snarest mulig efter. Deres tankegang ligger i flere henseender langt fra min, men jeg skal efter evne forsøge at gaa ind paa den - nærmest ganske vist for at gøre Dem opmærksom paa de vanskeligheder, den efter min mening medfører. De søger (og De er jo her i pagt med alle hidtidige og hederlige grammatik) ikke det, som jeg kalder det latinske generalskema for kasus, men det, som kunde kaldes normalskemaet (De taler ogsaa selv, i denne betydning fuldstændig med rette, om de "normale" kasus i modsætning til lokativ, elativ, illativ etc.), og De mener (heller ikke dette er nogen innovation) at dette formodede normalskema omfatter 5 kasus, som De fordeler paa 2 dimensioner: 1. abstrakt:konkret, 2. definition (ramme) : deskription (indhold). Den første dimension definerer De ikke nærmere, hvorefter følger, at jeg ikke kan tage stilling til den; men jeg henleder Deres opmærksomhed paa, at de meget foralidte begreber abstrakt og konkret i høj grad trænger til en præcisering for at være anvendelige. En lignende almindelig betænkelighed nærer jeg over for den anden dimension. De skriver bl. a.: "akk. betegner vedkommende leds omruds. Abl. udgør en indholdsbeskrivelse af leddet. Dat. er en slags kulisse. Gen. betegner det, som vedk. led er i berøring med." Har vil jeg gerne spørge: Naar De siger "leddet" og "vedk. led", hvad er det saa for et led, De tænker paa? Roma proficiuntur Caesar, hvad er det for et led, som ablativen her beskriver indholdet af?

Da De har overladt til mig selv at finde ud af det, har jeg anstillet det ræsonnement, at da det hverken kan være Roma eller Caesar, hvis indhold beskrives ved ablativen, maa det vel være verbet - hvilket nok kunde lade sig høre. Inddelingen i "ramme" og "indhold" maa vel i det hele gaa paa verbet (eller sætningen, hvis kæde eller fortætningspunkt jo er verbet). Paa samme maade mener De altsaa efter min fortolkning, at akk. betegner verbalhandlingens eller sætningsprocessens omruds. Kun ved genitiv maa "vedkommende led" ogsaa efter omstændighederne kunne være et nomen. Jeg har dog en anelse om, at min fortolkning er ufyldstgørende, bl. a. fordi jeg har Dem misvirket for at have fæstet Dem i særlig grad ved "beskrivende abl." og "beskrivende gen." som grundlag for 2. dimension. Men hvis dette er rigtig, rykkes alle de 4 kasus acc.-dat.-abl.-gen. over i et modsætningsforhold til nominativ.

Deres 2 dimensioner forekommer mig altsaa at tiltrænge en nærmere præcisering eller definition. Hertil kommer, at der tiltrænges en klar-
ring mht leddenes indbyrdes forhold inden for en dimension. Jeg forstaaer, at De anerkender et plus og et minus, men derimod ikke et nul. Dette plus og minus er naturligvis repræsenteret ved de led. De anbringer som yderpolerne i skemat: i henseende til modsætningen abstrakt-konkret er det paa den ene side nom., paa den anden side dat.-gen., som er disse yderpolarer; i henseende til modsætningen defin.-deser. er det paa den ene side acc.-dat., paa den anden side abl.-gen., som er yderpolarerne. Men saa vil jeg gerne have at vide: hvoreledes bestemmes acc.-abl. i henseende til 1. dim., og hvoreledes bestemmes nom. i hs. t. 2. dim.? Er de komplekse (haade plus og minus)? Og hvorfor er de saa ikke nul (hverken plus eller minus)?

Men nu kommer den indvending, som jeg anser for den væsentligste, og som ræmmer ikke blot alle især Dem, men overhovedet den klassiske grammatik: Det lader sig ikke gøre at beskrive det latinske kasusystem ved at søge opstillet et normalskema. Grundene er to:

1) i ethvert sprog er opstilling af et normalskema uden erkendelse af det generalskema, hvorpå det beror, og som det forklares ud fra en vilkårlig og særligt urigtig indsnævring af synskredsen; 2) i visse sprog eksisterer der slet ikke et normalskema, dvs. et skema, der gennemgaaende foreligger ens i det mindste inden for en af hovedordklasserne; og til disse sprog hører latin.

Jeg præsenterer Dem for lokativ. Jeg forlanger slet ikke af Dem endnu (det kommer siden, naar først De har rakt mig lillefingeren), at De skal indrømme, at lokativ i latin er en særskilt kasus. Jeg forlanger blot den indrømmelse, som De ikke kan nægte mig, at lokativ er fordelt forskelligt i de forskellige specialskemaer ("deklinationer"): 1. 1. dekl. sg. indgaar den i dat.-gen. (og mon det nu er i dativ eller i genitiv? Husk, at vi er synkronikere, saa sproghistorisk lærdom hjælper ikke!) (jf. Romæ), 1 2. dekl. sg. indgaar den i gen. (jf. Rhodi, Tarenti), 1 3. dekl. sg. indgaar den i dat. (jf. Carthagini) eller i abl. (jf. Babylone). Nu spørger jeg: Det, som De kalder "dat." og "gen." og "abl.", og som indgaar i Deres kasusskema, er det altid det samme, eller skifter det indhold fra deklination til deklination? Hvis det skifter indhold fra deklination til deklination, duer det naturligvis ikke som almindelig begrebsbestemmelse, og det kan De altsaa ikke mene. De maa antage, at "dat." og "gen." og "abl." i alle deklinationer skal betyde det samme. Konsekvensen er, at det lokativiske indhold overalt er udtaget af disse kasus. Men hvor er saa lokativ i Deres kasusskema?

De ser, jeg er en Sokrates, omend en miniature.

Nu kommer jeg listende med casus adverbialis. Den vil De ikke vide af, for den findes ikke i substantiverne, siger De. Se, dette er nu kun en af den klassiske grammatiks vigtigste livsløgne. Maa jeg forære Dem en udvalgt buket: *caterustim, uicatum, uiritim, pashim, fuchim, funditus, ^{raditum} ~~uicatum~~*. Hvis De siger, at dette er derivation og ikke

flexion, skal jeg indskrænke mig til at svare, at jeg glæder mig til at se beviset. Derivation eller flexion er i virkeligheden, stillet som spørgsmål a priori, sagen uvedkommende. Jeg vil derimod gerne have oplyst, hvor denne adverbialis er henne i de substantiver, i hvilke den ikke har et særskilt udtryk. De kan naturligvis ikke mene, at den indgaar i ablativ, for i saa fald 1) bliver Deres skema igen skævt, idet abl. saa har et andet indhold i funde end i uolgo 2) saa adverbialis være en kasus, altsaa flexion, eller omvendt ablativ saa være derivation og udgaa af kasusinventaret.

De vil helst kun tale om kasus i substantiverne foreløbig, men da De naturligvis ogsaa anerkender kasus i adjektiverne, minder jeg om situationen mht adverbialis her: vi har den i probe og i bene og i felicitas, men hvor er den saa henne i adjektiverne secretus, necessarius, falsus etc.? Er abl. her den samme som ppobo og felici?

Et andet spørgsmål: hvis lokativen hic illuc istuc ibi alibi alicubi ubi ikke er kasus, kan den heller ikke være det i Romae Tarenti Athenis Babylone Carthagini. Men hvad er den saa i domi?

Jeg anser det for tvingende at erkende, at det skema paa 5 led, som De og andre opererer med, ogsaa fra synkronisk synspunkt er - endda i høj grad - synkretistisk, og vel at mærke saaledes, at synkretismerne ligger skævt ud for hinanden fra deklination til deklination. De af Dem anerkendte 5 kasus er jo tilmed i mange deklinationer (de fleste) synkretiserede indbyrdes, og paa forskellig maade. Det er jo for at være ærlig ikke andre substantiver end dem af typen consul, som renligt og hæderligt adskiller Deres 5 kasus. Hvis jeg nu til de 5 kasus føjer elativ, direktiv, illativ, vialis, saa indrømmer jeg strax, at de adskilles kun renligt indbyrdes og fra de andre kasus i en række pronominer (hi, a, hinc illinc istinc; horsum illorsum istorum; huc illuc istuc; (hac) illac istac), og at de, ganske som Deres kasus, foreligger synkretiserede rundt omkring i de øvrige ord. Jeg

Kan ikke se anden forskel paa Deres og min fremgangsmaade, end den, at jeg har taget altind med, som faktisk findes i latin, medens De og Madvig og andre idvrigt fortreffelige mennesker vilkaarligt har lukket Sjænen for tre fjerdedele af det klart belyste materiale, som siden oldtiden har ligget paa forskerens bord.

Jeg veed ikke, om De hørte det foredrag, jeg i sin tid holdt i Lingvistikredsen om kasus-systemer, deriblandt ogsaa om det latinske (det var i foraarssessionen 1933). Hvis De ikke hørte det, faar De neppe ordentlig besked om min opfattelse af det latinske kasus-system før end Cas II udkommer til september. Det latinske kasus-system er en saare indviklet affære (hvilket ikke er min skyld), og jeg har ikke nogen lyst til at give Dem et résumé som alligevel bliver ufyldestgørende. Dog saa meget skal De vide, at mit generalskema for latin rummer 14 kasus - De kan jo prøve at finde dem, de kan findes af enhver.

Det vil glæde mig at fortsætte diskussionen, hvis De vil optage den handske, jeg her har kastet. Det gør mig ondt at De skriver at det videnskabelige arbejde falder Dem vanskeligt under Deres nuværende forhold. For mit vedkommende søger jeg nu til København og har grundet haab om at komme derover; hvordan det saa bliver med decenturet i Aarhus, er ganske uklart. De skulde se at faa de gamle abstrakter (eller noget andet) færdige i løbet af sommeren for at kunne gribe den chance, som eventuelt maatte melde sig.

Deres hængivne